

Imię i nazwisko

Klasa Grupa A

1. Przeczytaj tekst źródłowy, a następnie wyjaśnij, dlaczego targowiczanie twierdzili, iż Konstytucję 3 maja uchwalono z pomocą mieszczan, ułanów i żołnierzy.**Akt konfederacji w Targowicy, 14 maja 1792 r.**

My, senatorowie, ministrowie Rzeczplitej, [...] rycerstwo kor[onne], widząc, że już dla nas nie masz Rzeczplitej, iż sejm dzisiejszy, na niedziel tylko sześć zwołany, przywłaszczywszy sobie władzę prawodawczą na zawsze, a już przeszło przez lat półczwarta* ciągle ją ze wzgardą praw uzurpując, połamał prawa kardynalne, zmiótł wszystkie wolności szlacheckie, a na dniu 3 maja r. 1791 w rewolucję i spisek przemieniwszy się, nową formą rządu za pomocą mieszczan, ułanów, żołnierzy, narzuconą sukcesją tronu postanowił, królowi od przysięgi, na pacta conventa wykonanej, uwolnić się dozwolił, władzę królów rozszerzył, rzeczpospolitą w monarchię zamienił, szlachtę bez posesji od równości i wolności odepchnął, [...] sam pod konfederacją sejmując, konfederować się całemu narodowi, prócz siebie, zakazał [...], w wojnę szkodliwą przeciwko Rosji, sąsiadki naszej najlepszej, najdawniejszej z przyjaciół i sprzymierzeńców naszych, wplątać nas usiłował i tam dalej. [...]*

* Rzeczplitej – Rzeczpospolitej

* półczwarta – trzy i pół

Wiek XVI–XVIII w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa: WN PWN, 1999, s. 438–439.

.....

.....

.....

.....

2. Scharakteryzuj władzę wykonawczą w Rzeczpospolitej opisaną w Konstytucji 3 maja.

.....

.....

3. Ustal, czy poniższe zdania są prawdziwe czy fałszywe. Wpisz do tabeli litery P lub F.

Członkowie stronnictwa republikańskiego wnosili na Sejmie Wielkim o nadanie pełni praw politycznych mieszczanom.	
Aby wystawić 100-tysięczną armię Rzeczpospolitej, postanowiono na Sejmie Wielkim m.in. opodatkować szlachtę i duchowieństwo.	
Król Stanisław August Poniatowski ustanowił order Virtuti Militari dla upamiętnienia zwycięskiej bitwy pod Dubienką.	

4. Oceń, czy postanowienia Konstytucji 3 maja zrównały w prawach stany społeczeństwa Rzeczpospolitej. Uzasadnij odpowiedź.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Imię i nazwisko

Klasa Grupa B

1. Przeczytaj tekst źródłowy, a następnie przedstaw i oceń postawy szlachty wobec postanowień sejmu rozbiorowego z 1793 r. opisane przez Jędrzeja Kitowicza.**Sejm rozbiorowy w opinii historyka i pamiętnikarza Jędrzeja Kitowicza, 1793 r.**

Sejm ten zaczął się 17 czerwca 1793 pod konfederacją, którego marszałkiem obrany jest [...] Stanisław Bieliński, cześnik koronny. Ten panicz, straciwszy na deboszu i wojażu* substancją* po stryju swoim [...], wpisał się dawno w registr* szulerów warszawskich i awanturników, spomiędzy których szukała Moskwa człowieka zdatnego do usług swoich [...]. [...]*

Aleć i między posłami niemało znalazło się takich, którzy się podziałowi Polski na tym sejmie [...] niewiele sprzeciwiali; jedni przez rozum, drudzy przez pieniądze [...]. [...] Ci, co przez rozum pozwolili na rozbiór Polski, uważali, że samym języcznym „nie pozwalam” nie ocalą ojczyzny. [...] Którzy się zaś dali przekupić, nie wchodząc w żadne subtylizacje rozumu, przestali na tym argumencie:*

Ponieważ Polska bez mego pozwolenia już jest rozerwana; ponieważ moje „nie pozwalam” nie zdoła wyrwać kraju zabranego z obcych rąk, o! co za głupi Moskale i Prusacy, że mi za to płacą [...]. Nie masz nad czym myśleć; pieniądze wziąć, kiedy dają, i podpisać, co chcą. [...]

Znalazło się kilku posłów takich, którzy nie słuchając ani żadnych subtylizacji i politycznego rozumu, ani brzęku rubli i reichstalerów* [...], w żaden sposób na żadne traktaty podziałowe pozwolić nie chcieli [...]. [...]*

Z tych liczby najpryncypialniejsi byli: Krasnodębski, poseł li[te]wski, Szydłowski, poseł plocki, Mikorski, poseł wyszogrodzki, Skarżyński, poseł łomżyński. [...] Ci byli pierwsi zawsze do opozycji każdemu bezprawiu, które na sejm wprowadził poseł moskiewski z pruskim [...].*

* debosz – hulanka, awantura

* wojaż – podróż, zwłaszcza za granicę

* registr – rejestr

* reichstaler – srebrny talar używany, m.in. w Prusach

* subtylizacja – przesadna subtelność

* substancja – majątek

* rubel – waluta rosyjska

* najpryncypialniejszy – najbardziej zasadniczy

J. Kitowicz, *Pamiętniki, czyli Historia polska*, oprac. P. Matuszewska, Warszawa: Instytut Wydawniczy Erica, 2009, s. 571–572, 575.

.....

.....

.....

.....

.....

2. Scharakteryzuj władzę ustawodawczą w Rzeczypospolitej opisaną w Konstytucji 3 maja.

.....

.....

3. Ustal, czy poniższe zdania są prawdziwe czy fałszywe. Wpisz do tabeli litery P lub F.

Stronnictwo hetmańskie na Sejmie Wielkim broniło złotej wolności szlacheckiej.	
Ustawa o miastach królewskich w pełni zrównała mieszczan ze szlachtą.	
Przystąpienie króla do konfederacji targowickiej zakończyło wojnę w obronie Konstytucji 3 maja.	

4. Oceń, czy postanowienia Konstytucji 3 maja zlikwidowały dominację szlachty nad innymi stanami. Uzasadnij odpowiedź.

.....

.....

.....

.....

.....

37. Sejm Wielki i Konstytucja 3 maja

Zakres rozszerzony. Model odpowiedzi

Nr	Grupa A	Grupa B	Punktacja
1.	<p>np. Targowiczanie twierdzili, że Konstytucję 3 maja uchwalono z pomocą mieszczan, ułanów i żołnierzy, gdyż rzeczywiście tego dnia miejsce obrad (Zamek Królewski) otoczyły oddziały wierne królowi oraz dołączyli do nich mieszczenie warszawscy i członkowie cechów zwołani z inicjatywy Kołłątaja. Księżę Józef Poniatowski wraz z kilkoma oficerami zasiedli zaś na sali obrad w pobliżu władcy. Król oraz twórcy Ustawy rządowej (stronnictwo królewskie i patriotyczne) zdawali sobie bowiem sprawę, że nie zostanie ona przegłosowana, gdyż tego dnia na obrady sejmu przybyło zbyt mało posłów, a wielu przybyłych nie popierało uchwalenia konstytucji. Ostatecznie przyjęto ją przez akłamację, a nie w wyniku głosowania. (Lub podobna merytorycznie poprawna odpowiedź).</p>	<p>np. Jędrzej Kitowicz ukazał trzy typy postaw. Opisał: a) zwolenników <i>liberum veto</i>, którzy utracili wiarę w moc tego narzędzia i nie podjęli żadnych działań zaradczych; ich postawę bezczynności należy ocenić zdecydowanie negatywnie; b) zwolenników <i>liberum veto</i>, którzy utracili wiarę w moc tego narzędzia i – kiedy nadarzyła się okazja – wzięli pieniądze od obcych posłów, skoro Rzeczpospolita i tak upadła; tę cyniczną postawę trzeba również uznać za zdecydowanie negatywną, gdyż posłowie ją prezentujący okazali nie tylko bezczynni, ale także przekupni; c) prawdziwych patriotów, przeciwnych każdemu bezprawiu, których postawę należy jednoznacznie ocenić jako pozytywną, gdyż kierowali się oni dobrem państwa, a to przede wszystkim powinno być celem posłów. (Lub podobna merytorycznie poprawna odpowiedź).</p>	<p>3 pkt za pełną odpowiedź; 1–2 pkt za odpowiedź niepełną</p>
2.	<p>np. Konstytucja 3 maja określała, że władzę wykonawczą będzie sprawować rada – Straż Praw – z królem na czele. Król miał powoływać jej członków. Sejm (2/3 posłów z połączonych izb poselskiej i senatorskiej) mógł pociągnąć członków rady do odpowiedzialności i ich zdymisjonować, jeśli by się nie wywiązywali ze swych obowiązków. (Lub podobna merytorycznie poprawna odpowiedź).</p>	<p>np. Władza ustawodawcza – zgodnie z zapisami w Konstytucji 3 maja – pozostała w gestii dwuizbowego sejmu, składającego się z izby poselskiej i senatorskiej. Jego kadencja miała trwać dwa lata. Decyzje miano podejmować większością głosów – zniesiono <i>liberum veto</i>, ale także konfederacje i sejmy konfederackie. (Lub podobna merytorycznie poprawna odpowiedź).</p>	<p>3 pkt za pełną odpowiedź; 1–2 pkt za odpowiedź niepełną</p>
3.	P, P, F	P, F, P	3 pkt
4.	<p>np. Konstytucja 3 maja nie zrównywała stanów społeczeństwa Rzeczpospolitej. Mieszczanom ani chłopom nie nadano przywilejów równych szlachcie, która jako jedyna nadal miała pełnię praw politycznych. Mieszczenie otrzymali część praw, określonych we włączonej do</p>	<p>np. Konstytucja 3 maja nie zlikwidowała dominacji szlachty nad innymi stanami. Szlachta nadal wiodła prym w polityce, posiadała bowiem pełnię praw dających możliwość rządzenia w Rzeczpospolitej. (Prawo głosu i decydowania w sprawach państwa odebrano w stanie szlacheckim</p>	<p>3 pkt za pełną odpowiedź; 1–2 pkt za odpowiedź niepełną</p>

	<p>konstytucji ustawie o miastach królewskich. Jeszcze mniej zyskali chłopci. Zgodnie z konstytucją objęto ich „opieką prawa i rządu krajowego”, co oznaczało jedynie nadzór państwa nad umowami zawieranymi przez chłopów ze szlachcicami. W systemie pańszczyźnianym nie nastąpiły żadne zmiany. <i>(Lub podobna merytorycznie poprawna odpowiedź).</i></p>	<p>jedynie nieposesjonatom – gołocie). Poza tym, mając przywileje nadawane we wcześniejszych wiekach, nadal dominowała pod względem ekonomicznym nad innymi stanami i mogła wieść życie na wyższym poziomie. Tym bardziej że przywileje przyznane w konstytucji mieszczanom i chłopom były niewielkie w porównaniu z prawami szlachty. Mieszczanie otrzymali tylko część praw określonych we włączonej do konstytucji ustawie o miastach królewskich. Jeszcze mniej zyskali chłopci. Zgodnie z konstytucją objęto ich jedynie „opieką prawa i rządu krajowego”. W systemie pańszczyźnianym nie nastąpiły żadne zmiany. <i>(Lub podobna merytorycznie poprawna odpowiedź).</i></p>	
RAZEM			12 punktów